

Zaznaev O., 2006a. 'Prezidentalizacija poluprezidentskoj systemy' [Prezidentialization of semi-presidential system], *Vestnik Novosibirskogo gosudarstvennogo universiteta* [Bulletin of the Novosibirsk State University]. T.2: Vyp. 2. pp. 62–68. Izd-vo NGU, Novosibirsk.

Zaznaev O., 2006b. *Poluprezidentskaja sistema: teoreticheskie i prikladnye aspekty* [Semi-presidential system: theoretical and applied aspects], Kazanskij gosudarstvennyj universitet im. V. I. Ul'janova-Lenina [Kazan State University. V. I. Ulyanov-Lenin Kazan.], Kazan'.

Zaznaev O., 2007. 'Indeksnyj analiz poluprezidentskih gosudarstv Evropy i postsovetskogo prostranstva' [Index Analysis semipresidential of Europe and the former Soviet Union], *Polis*, № 2, pp. 146–164.

Zaznaev O., 2009. *Parlamentarizacija v postsovetskih stranah* [Parliamentarization in post-Soviet countries], *Uchen. zap. Kazan. un-ta. Ser. Gumanit. nauki* [Kasane. Univ. Ser. Humanitarian. Science], T. 151, kn. 1, pp. 119–130.

Надійшла до редколегії 18.05.2013

УДК 32-026.16

А. С. Панарін

Львівський національний університет імені Івана Франка

ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Проблематика політичної стабільності є однією з найважливіших дослідницьких проблем сучасної політичної науки. Проблема політичної стабільності не виникає сама по собі – тиск середовища, як внутрішнього так і зовнішнього, на політичну систему є тією умовою, яка примушує існуючу владу шукати нові способи та джерела стабілізації системи. Одним із найважливіших аспектів дослідження даної проблеми є визначення факторів, які впливають на формування політичної стабільності, та визначення їхньої ролі у стабілізації політичної системи. В даній роботі, на підставі аналізу досліджень західних вчених та політичної практики, зроблено спробу визначити особливості впливу легітимності, ефективності та інших факторів на рівень політичної стабільності.

Ключові слова: політична стабільність, фактори стабільності, легітимність, ефективність.

Згідно існуючих уявлень про сутнісні характеристики і параметри політичної стабільності, одним із найважливіших параметрів є стійкість політичних інститутів та їхня здатність ефективно вирішувати покладені на них обов'язки в рамках системи розподілу влад та повноважень, яка склалася всередині політичної системи держави. Політична стабільність визначається, як стан політичного життя суспільства, який характеризується стійким функціонуванням всіх політичних інститутів, та зв'язаний із збереженням та вдосконаленням структур, відповідно до зовнішніх та внутрішніх впливів, а також постійним, і достатньо високим рівнем підтримки владних структур з боку суспільства (Larín 2007) [1].

Кожна політична система, а відповідно і пануючий політичний режим, як інструмент вираження безпосередніх інтересів влади, намагається забезпечити максимально широку підтримку свого існування. В цьому полягає, певного роду, «інстинкт виживання» влади, іманентно властивий їй консервативний характер, запобігання глибоким змінам у суспільних структурах. Суспільні зміни такого характеру дуже рідко ініціюються владними інститутами і якщо відбуваються, то лише в силу жорсткої необхідності і в пошуках тої ж стабілізації положення існуючого режиму. Виходячи з цих положень, розповсюдженою є думка про те, що крім збереження і розширення впливу, ніяких цілей влада не переслідує. Але, говорячи про певний конкретний тип політичної системи, режиму, ми повинні в першу чергу звертати увагу, яким чином і в якій ситуації він функціонує, які методи та засоби використовуються і, найголовніше – які на даний момент завдання стоять перед режимом: зберегти інституційну базу і соціальні підвалини влади незмінними чи, з метою того ж збереження влади, реформувати їх відповідно до нових викликів об'єктивної реальності? Ризик самозбереження є однаково великим незважаючи, чи будуть проведені широкомасштабні реформи, чи курсом влади буде блокування будь-яких змін. Така дилема, рано чи пізно, постає перед кожним режимом, і її вирішення в кожному окремому випадку теж буде відрізнятися. Так, відомий американський вчений Д. Белл зауважив,

що формування стабільності набуватиме нових ознак в залежності від способу економічної діяльності в кожній країні окремо, і тому вона відрізняється своєю будовою, ідеологічними критеріями, методами дії політичної системи, де стабільність в даному випадку, «modus vivendi» внутрішнього життя країни (Bell 1996) [2].

Проблема політичної стабільності не виникає сама по собі – тиск середовища, як внутрішнього так і зовнішнього на політичну систему, є тією умовою, яка примушує існуючу владу шукати нові способи та джерела стабілізації системи. Одним із найважливіших, хоча і не єдиним фактором, на який прийнято звертати увагу – соціально-економічний розвиток. Імператив розвитку виступає на всіх етапах суспільного поступу умовою самозбереження влади. Якщо діюча влада не проводить, або протидіє необхідним соціально-економічним реформам, то наслідком таких дій є відсторонення владних сил з політичної арени країни, що в свою чергу, сильно дестабілізує політичну систему. Саме тому, імператив розвитку є абсолютним. Виходячи із вищезазначеного, можемо припустити, що стабільною буде та політична система, в якій діюча влада зможе мобілізувати та інтегрувати суспільство, стаючи на шлях соціально-економічних реформ.

Розглядаючи питання співвідношення між реформами та стабільністю, вищезазначений висновок ставлять під сумнів дослідники, які акцентують увагу на труднощах суспільного розвитку і звертають увагу на значну кількість випадків, коли швидкі темпи соціально-економічного росту сприяли відчутному послабленню рівня політичної стабільності системи і навіть детермінували падінню політичних режимів. Модернізація політичної системи у переважній більшості випадків дестабілізує наявні політичні структури. Справедливо з цього приводу зазначив С. Хантінгтон говорячи, що сучасності необхідна стабільність, але осучаснення (модернізаційні процеси) породжують нестабільність.

На думку С. Хантінгтона, в умовах модернізації, забезпечення стабільності політичної системи прямо пов'язано із обмеженням ролі участі мас в політичних процесах, яке у протилежному випадку підірве

надійність інститутів. Парадокс полягає в тому, що незадоволеність (фрустрація) має своїм становищем, нестача існуючої вертикальної та горизонтальної мобільності в суспільстві, безпосередньо детермінує зростання запитів на участь має у політичних процесах. В свою чергу, рівень соціальної фрустрації зростає у зв'язку із зростанням соціальної мобілізації і ускладненням економічної ситуації (Huntington 1968) [3]. Найчастіше до найвпливовіших факторів формування політичної стабільності відносять легітимність та ефективність влади. Питання легітимності політичної влади породило багато дискусій, але в контексті даної проблеми нас цікавить лише один аспект: чи можна вважати легітимність необхідною і достатньою умовою формування та підтримки політичної стабільності. Якщо резюмувати думки різних дослідників, то можна прийти до висновку, що легітимність, якщо вона є, сприяє встановленню політичної стабільності. Але залишаються відкритими ряд питань: чи можливе встановлення політичної стабільності без легітимності влади, і якщо так то яким чином і наскільки стійкою вона буде? Які фактори крім стабільності є необхідними для забезпечення стійкої позиції влади?

Проблема легітимності політичної влади знайшла своє відображення у працях багатьох дослідників, але першим найбільший наголос на цій проблемі зробив М. Вебер. Вчений виходив з того, що легітимність є тим фактором, який дозволяє стабілізувати відносини панування в суспільстві (Przeworski 1986) [4]. М. Вебер вважав, що будь-яка влада існує в рамках визначених, соціально вироблених норм і правил, і в своїй діяльності опирається на ці норми. Якщо такі норми визнаються суспільною більшістю і сприймаються як цінності, то політична влада є легітимною. Для М. Вебера легітимність виступає в якості гаранта стабільності політичної системи, наявних суспільно-політичних структур, процедур, рішень уповноважених осіб, «незалежно від конкретного змісту їхніх дій» (Dahl 1964) [5].

В контексті розгляду питання взаємозв'язку між легітимністю та політичною стабільністю варто виокремити праці Л. Гріна, Д. Сірінга, С. Липсета. Така модель стабільності (крізь призму легітимності) у своїй суті є системою, де головним домінантним фактором виступає стабільність всередині самої ж політичної системи і легалізації владних структур. На сьогодні багато політологів даного напрямку вважають, що не слід говорити стільки про стабільність, як про підтримку певної політичної системи (Green 1985) [6] та її фундаментальних цінностей (саме таку тезу висунув у своїй теорії Л. Грін) (Chong, McCloske, Zailer 1983) [7].

Американський вчений Д. Сірінг, вивчаючи актуальні питання, які стосуються проблеми політичної стабільності, прийшов до висновку, що є декілька принципів, які впливають на політичну стабільність, а також можуть її підтримувати. На думку дослідника сюди слід віднести:

А) чим вищий рівень політичної участі, тим сильніша підтримка суспільством «правил гри» в політичній сфері;

Б) основними соціальними силами, що зміцнюють політичні норми і процеси є: громадська думка, члени парламенту, кандидати, що висувують себе у виборчому процесі;

В) існування прямого зв'язку між підтримкою політичних інститутів і збереження статус-кво (Searing 1996) [8].

Більш детально зосереджуючи свою увагу на даній

моделі ми приходимо до висновку, що легітимність в кінцевому результаті виступає як функція опори, якщо не цілого суспільства, то найбільш перспективних верств.

Легітимація визначається як складний процес, функція якого полягає в інтегруванні суспільних верств на основі спільних цінностей та водночас здатності до реалізації ідентичності політичної системи та створення нових соціальних інститутів. Власне легітимація й сприяє досягненню стабільності політичної системи, натомість, зворотня сторона цього процесу (делегітимація) веде до дестабілізації соціуму взагалі. І тому важливе місце у функціонуванні політичної влади, яка прагне зберігати стан політичної стабільності, займає проблема делегітимації влади, адже політична стабільність забезпечується політичною системою суспільства (її головний елемент – держава) і ефективністю здійснення її функцій, що в свою чергу залежить від масової підтримки громадян:

1) від так званої «ситуативної підтримки», що виражає оцінку громадської думки щодо конкретних рішень, що приймаються державними органами, публічних заяв політичних лідерів, наділених владою, дієвості політичних акцій;

2) від «системної підтримки», тобто від стійкості позитивних оцінок і думок, які свідчать про схвалення суспільством діяльності владних структур в цілому, що проводиться державою у сферах внутрішньої і зовнішньої політики. Важливим фактором «системної» підтримки виступає довіра до політичних лідерів і політичного режиму, готовність різних соціальних груп відстоювати свої інтереси на основі і відповідно до закону.

Масова підтримка політичного режиму виражається також у прийнятті більшістю населення всієї сукупності основних політичних цінностей (принцип поділу влади, гласність, багатопартійність, плюралізм думок, свобода слова, незалежність засобів масової інформації і т. д.), що визначають характер і способи функціонування даної політичної системи.

До основних умов, що впливає на рівень масової підтримки існуючого політичного режиму, відносяться також: рівень матеріальної забезпеченості та соціальної захищеності громадян, наявність демократичних інститутів і механізмів, що забезпечують участь населення в політичному процесі; безпека і правові гарантії особистості.

Особливого значення набуває масова політична підтримка в умовах реформ, коли суспільство в цілому, і його політична система зокрема, переживають період переходу від одного стану до іншого, стаючи на якийсь час розбалансованими, а значить, і менш стабільними. У цих умовах виникає протиріччя і навіть розрив між соціальними нормами і цінностями, які затверджують (насаджують) владні структури, і соціальними нормами і цінностями, які домінують у масовій свідомості. В масовій свідомості в силу ряду причин – інерційності, більш стійкої прихильності до фундаментальних цінностей, – може виникнути неприйняття норм і цінностей пануючих груп, напруженість і навіть конфлікт між масами і владою. Важливо враховувати, що в суспільстві завжди існує конкуренція груп за лідерство, зміна груп, що претендують на помітнішу політичну роль і на більш вагомий політичний статус. Ці групи, організовані в політичні рухи і партії, можуть очолити опозиційні виступи в різних формах. Вони будуть в більшій мірі успішними, коли якнайбільшою мірою відобразатимуть у своїх програмах та захищатимуть загальнонаціональні

інтереси і цілі, цінності культури і менталітет. Опозиційні групи здатні прийти до влади за умови, якщо їм вдасться мобілізувати і повести за собою маси, об'єднавши їх ідеологічними гаслами і програмами.

Відомий російський вчений А. Фетісов (Fetisov 1995) [9], торкаючись у своїх працях питань пов'язаних із проблемою співвідношення політичної стабільності і легітимності, виводить певну систему чинників, які сприяють виникненню процесу делегітимізації влади. Однією, і мабуть найважливішою причиною, є антагонізм між універсальними цінностями, що займають належне місце в суспільстві і партикуляризованими (частковими) цінностями, котрі іноді у своїй суті можуть бути егоїстичними інтересами правлячої еліти. Поглиблення даного протиріччя приводить до того, що влада залишається замкнутою ланкою, відповідно, як результат, вона втрачає підтримку серед значних верств населення. Дана обставина одночасно є «симптомом» розвитку також і кризових ситуацій, які пов'язані із владними структурами.

Другою причиною де легітимації, яка особливо характерна для демократичних режимів, є протиріччя між ідеєю демократії і соціально-політичною стратегією. Певний конфлікт виникає тоді, коли влада намагається вирішити назрілі проблеми методами примусу, силою, тиском на засоби масової інформації.

Третьою причиною, наслідком якої є послаблення легітимності правлячої влади, а як наслідок і політичної стабільності, є відсутність в політичній системі механізмів, які акцентують у своїй діяльності увагу на артикуляції та репрезентації інтересів соціальних груп, сприяють вертикальній мобільності, враховуючи при цьому, співвідношення між соціальними потребами, діями уряду і реальною політичною ситуацією, яка склалася в даній державі.

Таким чином, легітимність влади може розглядатися не лише як чинник політичної стабільності, але і як один із найважливіших ресурсів влади, який дозволяє останній бути більш розкутою у своїх діях. Така, хоча і відносна, свобода дій надає владі певний вибір – використовувати наявну підтримку (довіру) реалізуючи власні інтереси, які є несумісними із загальносуспільними, або ж направити ресурси на соціально-економічний розвиток держави, що в свою чергу накладе відбиток як на легітимність, так і на рівень політичної стабільності. Виходячи із вищезазначеного, можна зробити висновок, що легітимній владі характерним є наявність внутрішнього протиріччя і, таким чином, вона є потенційно нестабільною. Наявність цього протиріччя привернуло увагу науковців до проблеми політичної стабільності системи, яка не володіє політичною або ідеологічною легітимністю.

В політичній теорії з цього приводу чітко виокремилось дві основні концепції. Згідно першої, представниками якої є Т. Парсонс, С. М. Ліпсет та ін., і яка звертається до М. Вебера, легітимність є не обов'язково достатньою, але і необхідною умовою формування політичної стабільності (Parsons 1964) [10].

Згідно протилежної позиції висунутої вченими, які досліджували конкретні політичні системи, легітимність є вагомим, але не обов'язковою умовою формування політичної стабільності. В практиці існування різних політичних режимів можна знайти періоди, іноді досить довготривалі, коли влада існує безмінно, хоча законність і справедливість панування не визнається більшістю населення. Такі ситуації висвітлював у своїх роботах відомий західний дослідник С. Грінберг, на прикладі апартеїду, який за рахунок військово-економічних ресурсів був значно стабільнішим ніж очікувалося, не дивлячись на те, що цю владу підтримувало не більше 20 % населення країни (Lipset 1967) [11]. Дещо подібну думку висловив ще один дослідник А. Пшеворський, який вивчав трансформаційні процеси у країнах Східної Європи. Вчений вважав, що втрата владою легітимності не є ознакою політичної нестабільності і початку трансформаційних процесів, і сама проблема легітимності поставлена некоректно. Для політичної стабільності системи є не стільки важливим легітимність специфічної системи панування влади, скільки відсутність життєздатних альтернатив (Greenberg 1987) [12].

Звідси випливає, що проблема легітимності, незважаючи на її важливість, повністю не вичерпує змісту політичної стабільності. Окрім легітимності, ще одним важливим параметром, який розглядається науковцями як доповнюючий або ж взаємозамінюючий, і здатний стабілізувати політичну систему в умовах недостатньої/ відсутньої легітимності, є ефективність. На важливість цього фактору особливий акцент зробив С. Ліпсет, який вважав, що політична стабільність визначається двома параметрами – легітимністю та економічною ефективністю. На думку вченого, сама легітимність досягається двома шляхами: або за рахунок сприйняття та відтворення усталених соціально-політичних норм; або за рахунок ефективності, тобто система володіє здатністю оперативно реагувати та вирішувати актуальні, насамперед соціально-економічні проблеми суспільного поступу. У першому випадку С. Ліпсет говорить про описаний М. Вебером традиційний тип легітимності, який опирається на патріархальну систему соціальних зв'язків всередині суспільства. У даному випадку імператив економічного розвитку не виходить на перше місце, і не є невідкладним. Економічна ефективність є більш вагомим фактором політичної стабільності, коли мова йде про харизматичний тип легітимності, оскільки останній не проіснує довго без суттєвих економічних досягнень.

Опираючись на такі гіпотези, С. Ліпсет розділив всі політичні системи на чотири групи: 1 – легітимні, але з невисоким рівнем економічної ефективності; 2 – економічно ефективні, але з низькими показниками легітимності; 3 – політичні системи, які володіють високими ступенями обох якостей; 4 – політичні системи які втратили легітимність, а також відсутні потенціали економічного розвитку (Przeworski 1986) [13].

Легітимність	1	4
Ефективність	3	2

Ця абстрактна схема дозволяє нам виокремити три ступені стабільності/нестабільності політичної системи: нестабільні (4) – нелегітимні з відсутністю потенціалу економічного поступу; системи з відносною політичною стабільністю/нестабільністю (1,2) – з низькими показниками одного із заданих параметрів; стабільні (3) – системи, в яких влада є легітимною і її управління є економічно ефективним. З огляду на, вищезазначене, трактування С. Ліпсета містить у собі можливість функціонування системи з відносною політичною стабільністю, хоча на відміну від А. Пшеворського, який говорив про відносну політичну стабільність систем з нелегітимною але ефективною владою, С. Ліпсет більш схильний розглядати їх, як нестабільні політичні системи (Lipset 1981) [14].

На детермінанти політичної стабільності вагомий акцент у свої дослідженнях зробили Е. Зіммерманн та А. МакФарланд. Вони, власне, інтерпретують стабільність, як функціонування однієї владної групи в управлінні державою протягом деякого часу, яка може вдало адаптуватися умов існування, а також може давати адекватні відповіді викликам відповідно до реалій державного і громадянського життя і може проводити курс ефективних політичних реформ (Class, Status and Power: A Reader in Social Stratification, 1953) [15].

Німецький політолог Е. Зіммерманн окреслює стабільність влади і уряду, як здатність адміністраторів політичної системи до більш ефективного способу дій. Він виділяє декілька закономірностей, що тісно пов'язані із досягненням стабільності такого типу:

- a) однопартійний уряд має більше можливостей затриматись при владі, ніж коаліційні уряди;
- b) наявність фракцій в складі уряду зменшує його шанси на затримання при владі;
- c) чим сильніша роздробленість сил в парламенті (включаючи опозицію), тим вірогідніша недоторканість складу урядової коаліції;
- d) чим більше місце в парламенті займають опозиційні сили і антисистемні коаліції, тим менша вірогідність довгого існування уряду (McFarland, Andrew 1984) [16].

Крім вищезазначених факторів, важливу роль також відіграють:

1. узгодженість, послідовність та поетапність введення змін у соціально-політичний простір, які повинні базуватись на реальних економічному, соціальному та культурно-психологічному підґрунтях;
2. влада повинна будувати реалістичні програми розвитку, які була б здатні поєднати цілі та завдання із засобами;
3. врахування автономності та специфіки суспільних інтересів;
4. пошук зон узгодженості інтересів та різних позицій, розробка єдиних правил гри, які б підтримувала переважна більшість учасників політичного процесу;
5. підвищення рівня довіри до політичних цінностей та ідеалів з боку населення;
6. пошук золотого середини/балансу інтересів різних груп, їх артикуляція та агрегування; ефективне функціонування опозиційних сил в політичній системі, їхня адаптація та інтеграція;
7. жорсткий поділ влади, наявність дієвої системи стримувань та противаг у функціонуванні гілок влади;
8. ефективне соціально-політичне маневрування;
9. обмеження соціального простору для безпосередніх форм впливу та тиску на функціонування

влади.

Таким чином, можна зробити висновок, що політична стабільність визначається багатьма факторами і залежить від рівня й специфіки політичної активності, визнання авторитету влади широкими суспільними верствами, здатності влади використовувати наявні в її розпорядженні ресурси (матеріальні і духовно-психологічні) з метою вирішення актуальних проблем, від позицій політичних лідерів, від їхньої здатності та вміння висловлювати загальнонаціональні інтереси й консолідувати політичну волю громадян, від спроможності критично аналізувати свою діяльність та дотримуватися правових норм і встановлених правил гри.

Бібліографічні посилання

1. Лапин Н. Н. Тревожная стабилизация / Н. Н. Лапин // *Общественные науки и современность*, 2007, № 6, с. 39–53;
2. Белл Д. Прихід постіндустріального суспільства / Д. Белл // *Сучасна зарубіжна соціальна філософія*. – К., 1996. – С. 194–251
3. Huntington S. P. *Political Order in Changing Societies*. / S. P. Huntington – New Haven, 1968. P. 47;
4. Przeworski A. *Some Problems in the Study of the Transition to Democracy*. — *Transitions from Authoritarian Rule. Prospects for Democracy*. Ed. by G. O'Donnell, Ph. C. Schmitter, and L. Whitehead. Baltimore, London, 1986. Vol. 3. *Comparative Perspective*. P. 51—52;
5. Dahl R. *Modern Political Analysis* / R. Dahl – Englewood Cliffs, 1964. P.19;
6. Green L. *Support for the System*. / L. Green // *British Journal of Political Science*, 1985, vol. 15, part 2. p.67;
7. Chong D. *Patterns of Support for Democratic and Capitalist Values in the United States* / D. Chong, H. McCloske, J. Zailer // *British Journal of Political Science*, 1983, vol. 13, part 4;
8. Searing D. *A Theory of Political Socialization: Institutional Support and Deradicalization in Britain*. / D. A Searing // *British Journal of Political Science*, 1996, vol. 16, part 3.p. 87;
9. Фетисов А. С. Политическая власть: проблемы легитимности / А. С. Фетисов // *Соц.-полит. журнал*. – 1995. – № 3;
10. Parsons T. *The Social System*. / T. Parsons – N. Y., 1964. P. 351–352
11. Lipset S. M. *The First New Nation. The United States in historical and comparative perspective* / S. M. Lipset – N.Y., 1967. P. 281–283;
12. Greenberg S. E. *Legitimizing the Illegitimate. States, Markets, and Resistance in South Africa* / S. E. Greenberg / Berkeley, Los Angeles, London, 1987. P. 209–210;
13. Przeworski A. *Some Problems in the Study of the Transition to Democracy* / A. Przeworski // *Transitions from Authoritarian Rule. Prospects for Democracy*. Ed. by G. O'Donnell, Ph. C. Schmitter, and L. Whitehead. Baltimore, London, 1986. Vol. 3. *Comparative Perspective*. P. 51 – 52;
14. Lipset S. M. *Political Man. The Social Bases of Politics* / S. M. Lipset – Expanded Edition. Baltimore, 1981. P. 6–8;
15. *Class, Status and Power: A Reader in Social Stratification*. Ed. by R. Bendix and S. Lipset. Glencoe, 1953. P. 13;
16. McFarland. *Common Cause: lobbying in the public interest*. / McFarland, S. Andrew – Chatham: 1984. – P. 131;
17. Zimmerman E. *Government Stability in Six European Countries During the World Economic Crisis of the 1930s: Some Preliminary Considerations* / E. Zimmerman // *European Journal of Political Research*, 1987, vol. 15, № 1.

Панарин А. С. Факторы формирования политической стабильности

Проблематика политической стабильности является одной из важнейших исследовательских проблем современной политической науки. Проблема политической стабильности не возникает сама по себе – давление

среды, как внутренней, так и внешней, на политическую систему является тем условием, которое заставляет существующую власть искать новые способы и источники стабилизации системы. Одним из важнейших аспектов исследования данной проблемы является определение факторов, влияющих на формирование политической стабильности, и определение их роли в стабилизации политической системы. В данной работе, на основании анализа исследований западных ученых и политической практики, сделана попытка определить особенности влияния легитимности, эффективности и других факторов на уровень политической стабильности.

Ключевые слова: политическая стабильность, факторы стабильности, легитимность, эффективность.

Panarin A. The factors of shaping political stability

The issue of political stability is one of the most important research problems in modern political science. The problem of political stability does not occur in itself - pressure environment, both internal and external, the political system is the condition that makes the existing authorities to find new ways and sources stabilization system. According to the current understanding of the essential characteristics and parameters of political stability, one of the most important parameters is the stability of political institutions and their ability to deal effectively with their duties under the system of separation of powers and authority that has developed within the political system of the state. Political stability is defined as a state of political society, which is characterized by stable operation of all political institutions and linked to the preservation and improvement of structures according to external and internal influences, as well as constant and sufficiently high level of support power structures of society.

One of the most important aspects of the study of this problem is to determine the factors that influence the formation of political stability, and determine their role in stabilizing the political system. In this study, based on analysis of Western scientific research and political practice, attempts to identify features of the influence of legitimacy and other factors on the level of political stability. As a result of the study, we can conclude that political stability is determined by many factors, depending on the level and specificity of political activity, recognizing the authority of the government broad social classes, the ability to use the available power at its disposal the resources (material, spiritual and psychological) to address urgent problems from positions of political leaders on their ability and the ability to express national interests and consolidating the political will of citizens, of the ability to critically analyze their activities and to comply with the law and established rules.

Keywords: political stability, factors of stability, legitimacy, efficiency.

References

- Bell D., 1996. 'Prihid postindustrial'nogo suspil'stva' [The coming of post-industrial society], *Suchasna zarubizhna social'na filosofija* [Modern foreign social philosophy], K.
- Chong D., McCloske H., Zailer J., 1983. 'Patterns of Support for Democratic and Capitalist Values in the United States', *British Journal of Political Science*, vol. 13, part 4.
- Class, Status and Power: A Reader in Social Stratification*, 1953. Ed. by R. Bendix and S. Lipset. Glencoe.
- Dahl R., 1964. *Modern Political Analysis*, Englewood Cliffs.
- Fetisov A. S., 1995. 'Politicheskaja vlast': problemy legitimnosti' [Political power: problems of legitimacy], *Soc.-polit. zhurnal* [social political journal], № 3;
- Green L., 1985. 'Support for the System', *British Journal of Political Science*, vol. 15, part 2. p. 67
- Greenberg S. E., 1987. *Legitimizing the Illegitimate. States, Markets, and Resistance in South Africa*, Berkeley, Los Angeles, London.
- Huntington S. P., 1968. *Political Order in Changing Societies*, New Haven.
- Lapin N. N., 2007. 'Trevozhnaja stabilizacija' [Panic stabilization], *Obshhestvennye nauki i sovremennost'* [Social Sciences Today], № 6, pp. 39–53;
- Lipset S. M., 1967. *The First New Nation. The United States in historical and comparative perspective*, N.Y.
- Lipset S. M., 1981. *Political Man. The Social Bases of Politics, Expanded Edition*. Baltimore.
- McFarland, Andrew S., 1984. *Common Cause: lobbying in the public interest*, Chatham.
- Parsons T., 1964. *The Social System*, N. Y.
- Przeworski A., 1986. 'Some Problems in the Study of the Transition to Democracy. Transitions from Authoritarian Rule. Prospects for Democracy'. Ed. by G. O'Donnell, Ph. C. Schmitter, and L. Whitehead. Vol. 3. *Comparative Perspective*. P. 51–52, Baltimore, London.
- Przeworski A., 1986. 'Some Problems in the Study of the Transition to Democracy. Transitions from Authoritarian Rule. Prospects for Democracy'. Ed. by G. O'Donnell, Ph. C. Schmitter, and L. Whitehead. Vol. 3. *Comparative Perspective*. P. 51–52, Baltimore, London.
- Searing D. A., 1996. 'Theory of Political Socialization: Institutional Support and Deradicalization in Britain', *British Journal of Political Science*, vol. 16, part 3, p. 87;
- Zimmerman E., 1987. 'Government Stability in Six European Countries During the World Economic Crisis of the 1930s: Some Preliminary Considerations', *European Journal of Political Research*, vol. 15, № 1.

Надійшла до редколегії 15.05.2013

УДК 321.74 (477)

Н. П. Пашина

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Аналізуються основні підходи та смислові характеристики категорії «ідентичність» як міждисциплінарної багаторівневої категорії. Досліджуються сутність, фактори та механізми формування політичної ідентичності. Розглядаються основні підходи до визначення функції політичної ідентичності у сучасному суспільстві, роль політичної ідентичності у визначенні напрямку суспільного розвитку.

Ключові слова: ідентичність, політична ідентичність, політична ідентифікація, політична самоідентифікація, консолідація суспільства, вектор суспільного розвитку.

Постановка проблеми. Політична ідентичність відіграє основну роль у формуванні мотивації політичної діяльності людей, в об'єднанні їх зусиль для вирішення суспільно значущих завдань. Це обумовлює значення політичної ідентичності як одного з важливих чинників сучасного розвитку і як предмета наукового осмислення ресурсів суспільних змін. Виходячи з цього, 84

першочерговим завданням сучасних держав є пошук нових основ розвитку ідентичності, нових форм та інструментів консолідації громадян шляхом формування «проектної» ідентичності та відповідного суспільного запиту на неї.

Науковий інтерес до проблеми політичної ідентичності пов'язаний також із активним переходом до демократії